

Revidering av EU:s bevisupptagningsförordning

2017/18:FPM139

Justitiedepartementet

2018-07-05

Dokumentbeteckning

COM (2018) 378 final

Proposal for a Regulation of the European parliament and of the Council amending Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters

SWD (2018) 284 final

Följedokument till förslaget (sammanfattning av konsekvensbedömning)

SWD (2018) 285 final

Följedokument till förslaget (konsekvensbedömning)

Sammanfattning

Kommissionen har lagt fram ett förslag till omarbetning av den så kallade bevisupptagningsförordningen. Bevisupptagningsförordningen reglerar hur medlemsstaternas domstolar ska samarbeta i frågor som rör upptagande av bevis i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur när bevisningen finns i en annan medlemsstat än där rättsprocessen pågår. I syfte att effektivisera förfarandet har kommissionen föreslagit att all kommunikation mellan länderna enligt förordningen ska ske digitalt genom ett särskilt IT-system som medlemsländerna ska implementera. Förslaget innehåller också bestämmelser som ska öka användningen av videokonferens och en bestämmelse om bevisstillåtlighet.

Regeringen välkomnar omarbetningen och instämmer i förslagets övergripande syfte att digitalisera och effektivisera förfarandet i den mån det är möjligt och lämpligt.

1.1 Ärendets bakgrund

Den ursprungliga bevisupptagningsförordningen antogs den 28 maj 2001 ([EG] nr 1206/2001) i syfte att förbättra det juridiska samarbetet inom civilrättens område och skapa ett mer effektivt system än det som finns inom ramen för Haagkonventionen (1970 års Haagkonvention om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur).

I enlighet med en översynsklausul i förordningen och som ett initiativ inom ramen för kommissionens program för att förbättra EU-lagstiftningen (det s.k. Refit-programmet) har kommissionen utvärderat hur förordningen fungerar i praktiken och övervägt nödvändiga ändringar. Kommissionen presenterade förslaget den 31 maj 2018 tillsammans med ett förslag till omarbetning av den s.k. delgivningsförordningen (COM [2018] 379 final). Tillsammans utgör förslagen ett led i kommissionens modernisering av det juridiska samarbetet inom civilrättens område. De ska också ses mot bakgrund av kommissionens prioritering av digitaliseringsfrågor och e-juridik, inom både det civilrättsliga och det straffrättsliga området.

Inför omarbetningen har kommissionen genomfört flera offentliga samråd via webbenkäter och via konsultfirman Deloitte. Kommissionen har också konsulterat medlemsstaterna, bl.a. vid ett expertmöte den 4 maj 2018.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget går i huvudsak ut på att processen för kommunikation och översändande av handlingar mellan medlemsstaterna ska ske digitalt genom ett decentraliserat IT-system bestående av nationella IT-system sammanlänkade via en säker och pålitlig infrastruktur för elektronisk kommunikation (e-CODEX). Förslaget innehåller också andra bestämmelser som ska göra processen snabbare och mer effektiv. Det ska t.ex. vara huvudregel att en person hörs via videokonferens istället för att inställa sig personligen vid en förhandling i en annan medlemsstat. Det införs också en möjlighet till bevisupptagning via diplomatiska och konsulära tjänstemän liknande den som finns i 1970 års Haagkonvention. I förslaget finns även en bestämmelse om bevistillåtighet som ska förhindra att digitala handlingar inte kan betraktas som bevis.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Svenska nationella kompletterande bestämmelser finns i lagen (2003:493) om EG:s förordning om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur och regeringens tillkännagivande (2003:483) om EG:s förordning om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Förordningen har inom sitt tillämpningsområde företrädelse framför bestämmelser i redan ingångna överenskommelser på området mellan

medlemsstaterna, exempelvis 1970 års Haagkonvention om bevisupptagning i mål och ärenden av civil och kommersiell natur och den nordiska överenskommelsen den 26 april 1974 om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42). Nationella bestämmelser om bevisning och bevisupptagning finns framförallt i 5 kap. 10 § samt 35 och 36 kap. rättegångsbalken.

Syftet med förslaget är i huvudsak att effektivisera tillämpningen av de regler som redan finns i förordningen. Mot den bakgrunden bedöms förslaget endast innebära begränsade förändringar av svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har angett att förslaget inte har några omedelbara konsekvenser för EU:s budget. Medlemsstaterna kommer att ha kostnader för implementeringen av det IT-system som möjliggör kommunikation samt sändande och mottagande av handlingar enligt förslaget, e-CODEX. Hårdvarukostnaderna för att ansluta ett nationellt IT-system till e-CODEX uppskattas av kommissionen till 15 000 euro initialt och därefter 2 000 euro årligen (SWD [2018] 287 final s. 43). Kommissionen bedömer att dessa kostnader kommer att uppvägas av minskade kostnader för bl.a. posthantering (SWD [2018] 285 final s. 108).

Kommissionen har inte presenterat någon kostnadskalkyl som inkluderar annat än kostnader för hårdvara. Åklagarmyndigheten har dock genom beslut av regeringen den 31 augusti 2017 fått i uppdrag att analysera och förbereda en anslutning till e-CODEX för att kunna använda tekniken för samarbetet inom ramen för e-Evidence (dnr Ju2017/06937/KRIM). Slutsatserna i myndighetens rapport den 22 mars 2018 (Rapport ÅM2017-1701 Rapport om anslutning till e-Evidence system) ger skäl att anta att de totala kostnaderna för en implementering av e-CODEX kan bli betydande. Det är emellertid inte möjligt att i nuläget närmare bedöma de budgetära konsekvenserna av förslaget för Sveriges del. Detta inbegriper bl.a. eventuella kostnader för tillämpningen av den nya möjligheten till bevisupptagning via diplomatiska och konsulära tjänstemän. Finansiering av eventuella merkostnader ska ske i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

Kommissionen har inte presenterat någon jämförbarhetsanalys av förslaget.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar att kommissionen har lämnat ett förslag till omarbetning som syftar till att förbättra och effektivisera samarbetet i frågor om bevisupptagning på civilrättens område. Regeringen ställer sig också

positiv till en ökad digitalisering av förfarandet i den mån det är möjligt och lämpligt. Förslaget går till stor del ut på att processen för kommunikation och översändande av handlingar mellan medlemsstaterna ska ske digitalt genom ett decentraliserat IT-system som kallas e-CODEX. Antalet länder som har anslutit sig till systemet är i dagsläget begränsat och det används inte för kommunikation eller utbyte av handlingar mellan medlemsländerna i någon större omfattning, även om antalet användare och volymer ökar. Det finns skäl att noga analysera konsekvenserna av att göra användandet av ett specifikt IT-system obligatoriskt för samarbetet, särskilt med tanke på den snabba utvecklingen av teknik för digital kommunikation. Det finns även i övrigt skäl att noga analysera de omarbetade bestämmelserna, bl.a. vad de kan få för betydelse för den svenska processrättsliga principen om fri bevisprövning.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu inte känd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har remitterats och svarstiden går ut den 24 september 2018.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Kommissionen har som rättslig grund angett artikel 81.2 d) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Beslut fattas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet av Europaparlamentet och rådet enligt artikel 294 i EUF-fördraget. Rådet tar beslut med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

EU och medlemsstaterna har delad kompetens på civilrättens område som redan har utövats genom antagandet av den nuvarande bevisupptagningsförordningen. Kommissionen anser att förslagets olika beståndsdelar uppfyller kraven på subsidiaritet enligt följande. Målsättningen i det civilrättsliga samarbetet är att skapa förutsättningar för cirkulation och ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden. Detta är en förutsättning för en väl fungerande inre marknad. Nationella rättssystem kan inte lösa problem som uppstår i gränsöverskridande rättsliga förfaranden. Det enda sättet att uppnå önskad enighet på den internationella privaträttens område är därför

genom EU-förordningar. Visserligen hindrar ingenting medlemsstaterna från att kommunicera digitalt med varandra men det har av erfarenhet visat sig att utvecklingen går långsamt utan initiativ från EU och att interoperabilitet inte kan garanteras utan lagstiftning på unionsnivå.

Kommissionen anser att förslaget olika beståndsdelar uppfyller kraven på proportionalitet enligt följande. Förslaget är strikt begränsat till vad som är nödvändigt för att uppnå sitt syfte. Det påverkar inte de skilda nationella rättsordningarnas system för bevisupptagning.

Regeringen delar bedömningen att förslaget i stort är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Det är dock viktigt att i förhandlingarna verka för att förslaget inte blir mer långtgående och detaljerat än vad som är nödvändigt.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget ska behandlas i rådsarbetsgrupp tillsammans med förslaget till omarbetad delgivningsförordning (COM [2018] 379 final) med start hösten 2018. Förslaget kommer troligen att behandlats vid informella rådet för rättsliga och inrikes frågor den 13 juli 2018.

4.2 Fackuttryck/termer

e-CODEX kan enklast beskrivas som en europeisk infrastruktur för att utbyta information elektroniskt i gränsöverskridande rättsliga förfaranden. Systemet är en form av s.k. eDelivery och har tagits fram inom ramen för ett projekt som nu är avslutat. Sverige deltog inte i projektet och använder ännu inte systemet. Ett konsortium (Me-CODEX) arbetar nu primärt med att förvalta e-CODEX till dess att en permanent förvaltningslösning har kommit på plats. Mer information om eDelivery finns på ESV:s webbplats: <https://www.esv.se/effektiv-statsforvaltning/digitalisering/e-delivery/>.

e-Evidence är en teknisk lösning som gör det möjligt att genom en säker online-portal överföra förfrågningar och svar avseende bistånd med inhämtande av digital bevisning inom EU. Portalen är primärt avsedd att användas för det utbyte av bevisning som ska ske enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (EIO).